

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1973.4.05>

J. SIMM

ELUKUTSET JA PÄRITOLU MÄRKIVAD VÖNNU TALUNIMED

1. XVII ja XVIII sajandi vakuraamatud ning revisjonikirjad sisaldavad rohkesti lisanimesid, mis iseloomustavad selle kandja ametit, lisateenistusala ja harjumusi ning päritolu. Paljudel juhtudel on talupoja lisanimi, mis algul oli kindlalt seotud konkreetse isikuga, muutunud tema talu nimeks.

2. Alljärgnevalt esitatakse Võnnu murrakuala talunimed, mis on lähtunud elukutset ja päritolu märkivatest lisanimedest. Nimed on järjestatud alfabeetiliselt, kusjuures esimeses rühmas tuuakse ära ametit ja üldse tegevusala, teises päritolu märkivatest lisanimedest lähtunud talunimed.

Lisaks tänapäeva talunimedele esitatakse ka XVIII ja XIX sajandi revisjonikirjades esinevad talunimed, mis pole tänapäevani säilinud, ja lisanimed, mis talunimedena pole käibele tulnud. Ainult varasemates kirjapanekutes esinevad nimed on tähistatud tärnikesega (*). Tänapäevani säilinud talude nimed on hävinenud talude nimedest eraldatud paralleelsete kaldkriipsudega (//), ainult revisjonikirjades ettetulevad lisanimed talunimedest aga ühe kaldkriipsuga (/). Sulgudes olev arv varasema kirjapaneku järel märgib, et vastavas revisjonikirjas esineb mitu samanimelist talu. Külanimede osas pärineb toponüümiline võrdlusmaterjal kogu Eestist, talunimede osas ainult lõuna Eesti murdealalt. Kui kasutatud allikmaterjal pärineb Eesti NSV Riiklikust Ajaloo Keskarhiivist (RAKA), pole arhiivi märgitud.

3. **Kangru** t. Kõnnu 1805 *Kangro Adam* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 131a, l. 14); 1816 *Kangro Ado Ados S.* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 13, l. 39); 1826 *Kangro* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 36) / Kastmekoja 1811 *Kangro Adame Jacob* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 11, l. 13); Lääniste 1744 *Auf Remeneck Peedo Land Kangor Ado* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 807); Terikeste 1744 *Auf Kangor Hans Land Rattaseppa Hinrich* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 826). < kangur, g. kangru (vt. Linnus ESA 17, lk. 99 jj.); vrd. 1582 *Mardt Kangor* (TT, 276).

***Karja**. Noorits-Metsküla 1744 *Auf Karja Peter und Koskora Peeps Land Torka Claus* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 801—802); Valgesoo 1758 *Auf Woidza Hans und Kübersep Siems Land Karja Siemo Paap* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 8, l. 934); 1811 *Karja Semeli Maddis* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 60, l. 15). < kari : karja, vrd. 1542 *Karya Mart* (SbGEG 27, lk. 158).

Kubja t. Võnnu 1744 *Auf Wendo Jaacks Land Cubja Thomas* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 829); 1816 *Kubja Jaan* (f. 567, nim. 1, s.-ü. 188, l. 7); 1826 *Kubja* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 12, l. 21) / Ibaste 1805 *Cubja Peter* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 131a, l. 49); Sootaga 1627 *Kubias Knoepe* (DL, 43). < kubjas, g. kubja, sest murdeis on astmevahelduseta variant üsna levinud (vrd. Pall PTK, 87).

Kutsari t. Kärnsa 1811 *Kutzari Hindrich* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 60, l. 9); 1826 *Kutzari* (2) (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 18) // Hammaste 1805 *Kutsari Hans* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 137d, l. 2); 1826 *Kutsari* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 12, l. 18). < kutsar, -i (vrd. Pall PTK, 96).

***Kübarsepa**. *Ahja k. 1744 *Auf Kilno Hanso Peep und Pallo Hans Land Kübberseppa Hans* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 786); Lääniste 1744 *Auf Nurri Mart und Kübbersepp Jacobs Land Piri Pabo Peter* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 806); Valgesoo 1744 *Auf Woidia Hans und Kübbersepp Siems Land Karga Siemo Michel und dito Michel* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 798); Võnnu 1758 *Auf Rebbase Ado und Kübbersepp Märts Land Rebbase Andres* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 8, l. 977). Vrd. TMr, Har Kübarsepa t. < kübarsepp, -a (vt. Linnus ESA 17, lk. 99 jj.).

Küti t. Kärsa 1744 *Auf Sarwa Peep und dito Johaṅs Land Halli Jürri mit Kütti Johaṅ und Kütti Jacob* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 787); 1816 *Kütti Johaṅ Peters S.* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 13, l. 16); 1826 *Kütti* (3) (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 18). Vrd. Pee, VJg, Plt, Kam Küti as. < kütt : küti (vrd. Pall PTK, 107, 108).

Muuga t. Ulejõe 1744 *Auf Muga Casper Paaps Land Muga Diedrich Jaak* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 944); 1811 *Muga Hindrich* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 11, l. 7); 1826 *Muga* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 16, l. 15) // Rasina 1627 *Mucke Peep* (DL, 54); 1712 *Muga Petri* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 43); 1811 *Muga Jacobe Peter* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 11, l. 5); 1826 *Muga* (6) (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 16, l. 10—13)*; *Sikuta 1744 *Auf Sickuta Michel und Hans Land Sickuta Muga Ott* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 944); 1826 *Muga* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 16, l. 20) / Kastmekoja 1713 *Muga Tiriki* f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 45); Paluküla 1782 *Muga Hanso Pedo Jaan* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 63, l. 4); *Pessiva 1758 *Auf Zäro Hans Land Muga Casper* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 9, l. 1063). Vrd. Jõe, Jür *Muuga* k.; Sim *Muuga* as.; Trv, Plv *Muuga* t. < muu/k, -ga 'munk; sõnakehv, uhke, tige inimene; lollpea, laisk' (esinenud lüvanimena, vrd. 1539 *Muck Hanno, Mucka Hanno* (SbGEG 27, lk. 187, 197); 1599 *Muk Macz, Muk Han* (P, 289, 291; vrd. Pall PTK, 146).

***Möldri** t. Kägari 1790 *Möldre Mango* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 29, l. 1); 1816 *Moelder Mango Diedrik* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 2, l. 13); 1826 *Moelder jetzt Kolga* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 9, l. 10); Poka 1627 *Mueller Henne* (DL, 123); 1638 *Möller Hennj* (LMR, 306); 1744 *Möller Thomas Land Wüste* (VARKA, f. 274, nim. 11, s.-ü. 211, l. 991); 1811 *Melder Hansso Jahn* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 66, l. 3); 1826 *Moelder jetzt Mitra* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 15; l. 6) /Imste 1812 *Moeldre Jago Tomas* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 61, l. 32); Hammaste 1627 *Moelder Hanss* (DL, 51); Kärsa 1744 *Auf Wolsin Hans Land Mölder Jaak* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 787); *Rääpnitse 1805 *Müller Jahn* (f. 567, nim. 1, s.-ü. 197, l. 3); Valgesoo 1715 *Möltri Mikk* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 55). Vrd. Ans, Vas *Möldri* k. < möld/er, -ri, vrd. 1599 *Möller Krystoff, Melder Merten, Melder Hancz, Meller Han* (P, 140, 269, 272, 284).

***Pruuli**. Vana-Kastre 1744 *Auf Bruel Märnt und Jaacks Land Wissa Daniel* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 980). Vrd. Nõo, TMr, Rõn, Urv, Plv *Pruuli* t. < pruul, -i (viinapruul) (vt. Pall PTK, 186; Linnus ESA 17, lk. 99 jj.).

Rattasepa t. Hammaste 1805 *Rattaseppe Hindrich* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 137d, l. 3); 1826 *Rattaseppa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 12, l. 15) / Poka 1627 *Hindrich Rattisepp* (DL, 123); Terikeste 1713 *Rattasepa Hindrich* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 46); Vööbste 1790 *Rattasepp Jürri* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 27, l. 5). < rattasepp, -a, (vt. Pall PTK, 201; Linnus ESA 17, lk. 99 jj.).

Raudsepa t. Ahja-Metsküla 1627 *Raudsep Andres* (DL, 52); 1805 *Rautsep Jaan* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 131a, l. 49); 1826 *Raudseppa* (2) (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 50, 51); Kärsa 1744 *Rautseppa Märnt* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 791); 1826 *Raudseppa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 17); Leevi 1744 *Auf Wenniko Heño und dito Marts Land Rautseppa Peter* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 822); 1826 *Rautseppa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 12, l. 32); Uniküla 1744 *Auf Tönso Jaacks Land Rautsepp Hans* (VARKA, f. 274, nim. 11, s.-ü. 211, l. 1023); 1826 *Raudseppa, Raudsepa* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 30, l. 26, 27) // *Ahja k. 1744 *Auf Otza Niels Land Rauteseppa Jaan* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 786); 1826 *Raudseppa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 11); Ibaste 1816 *Rautseppa Jakob Merts* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 13, l. 51); 1826 *Raudseppa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 47); Päkste 1811 *Rautseppa Jaan* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 64, l. 5); 1826 *Rautseppa jetzt Age* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 11, l. 14) / Kokuta 1601 *Rautsep Merten* (RL,

3); Koorverè 1805 *Rautsep Ado* (f. 567, nim. 1, s.-ü. 185, l. 2); Lääniste 1744 *Auf Rautsep Marts Land Muddisse Maddis* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 807); Rasina 1744 *Auf Jucka Hans, dito Iwann und Paaps Land... Jucka Rautsep Peter... Rautseppa Hans* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 946, 947); Vanamõisa 1744 *Auf 1½ Tages wüst Land Rautseppa Jaan* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 812); Vööbste 1638 *Rautzep Pep* (LMR, 234). Vrd. Rõu *Raudsepa* k. < *raudsep/p*, -a (vt. Pall PTK, 201; Linnus ESA 13, lk. 103 jj.).

***Remmesneki**. *Ahja k. 1744 *Auf Remesneck Jaacks Land Locko Mattis* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 785); Lääniste 1758 *Auf Remasneck Pedo Land Weber Ado* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 8, l. 942). < вп ремешник 'рабочий кожевенного производства, специалист по изготовлению ремней' (vt. Толковый словарь русского языка под редакцией проф. Д. Н. Ушакова, III. М., 1939, vg. 1335).

***Rätsepa** t. Kaagvere 1758 *Auf Steffen Pedo u. Marts Land... Retseppa Jaan* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 9, l. 1090); 1834 *Räetsepp* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 148 : 2, l. 12); Vana-Kastre 1805 *Rättseppä Peter* (f. 567, nim. 1, s.-ü. 183, l. 3); 1826 *Raetseppa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 8, l. 21) / *Rääpnitse 1805 *Rettseppa Abel* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 141d, l. 2); Tamme 1744 *Auf Jemmo Hans Land Retsep Siem* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 894). Vrd. Vän *Rätsepa* k. < *rätsep*, -a, (vt. Linnus ESA 17, lk. 99 jj.).

***Rüütli** t. Leevi 1715 *Rütli Jahn* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 53); 1826 *Rütli* (3) (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 12, l. 32, 33) / Akste 1805 *auf Isako land Rütli Peter* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 131d, l. 3). < *rüütel*, g. *rüütli*, Wied. Wb. *rüütel*, g. *rüüt'li* (*rüüdel*, *rüükel*, *rüüter*, *rüüt'li*): '1) Reiter, Postreiter, Soldat der Grenzwaiche; 2) Ritter, Edelmann'; 1518—1544 *Melpe Ritlepoick* (SbGEG 27, lk. 178; vt. Pall PTK 211, 212).

Sepa t. Akste 1805 *Seppa Hindriko Jaan* (f. 567, nim. 1, s.-ü. 173, l. 5); 1858 *Seppa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 153 : 1, l. 53); Lootvina 1809 *Poddra et Seppa* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 138b, l. 26); 1872 *Seppa* (f. 1698, nim. 1, s.-ü. 1, l. 6) // *Paagna 1826 *Seppa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 16, l. 28) / Ahja-Metsküla 1805 *Seppa Hindr. Jaan* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 131a, l. 49); Rasina 1814 *Seppa Otto, Seppa Karel* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 140b, l. 37); Vööbste 1758 *Auf Combsur Jaacks Land... Seppa Peter* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 27, l. 5). Vrd. Kaa, Rid, PJg, Rak *Sepa* k. < *sepp* : *sepa* (vt. Linnus ESA 13, lk. 103 jj.).

***Sotniku** t. Ahunapalu 1723 *Sotniki Hanso poig Johann* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 74); 1805 *Sotniko Hans* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 134d, l. 4); 1826 *Sotnik* (2) (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 9, l. 29) / *Looga 1821 *Sotniko Hinrik* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 17, l. 15). V. Pall (PTK, 227) ühendab Lai *Sotniku* t. nime Lüg, KJn, Plv *soi'nik* tööjuhataja, ülevaataja, Wied. Wb. *sotnik 'Anführer (russ.)' вп *сотник* 'sadakonna ülem', vrd. Must VES; *Сотник* (Тупиков СДРИ, 370).

Tislari t. Lääniste. Revisjonides Imste küla järgi. 1821 *Tislari Maert* (f. 567, nim. 1, s.-ü. 175, l. 22); 1858 *Tislari* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 153 : 1, l. 77). < *tisler*, -i (vrd. Linnus ESA 17, lk. 99 jj.).

***Umbleja** t. *Porka 1782 *Omlaja Jacob* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 21, l. 19); 1816 *Umblaja Ado Jan* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 15, l. 49); 1838 *Gesinde Umbleja* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 153 : 4, l. 4). < *umbleja* ~ *umblõja* ← *umblema* ~ *umblõma* 'õmblema' Puh, Nõo, Võn, Kam, Rõn, San, V.

Vahi t. Vana-Kastre 1795 *Waihy Jurrj Jahn* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 1, l. 7); 1816 *Wahi Jaan* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 14, l. 22); 1834 *Wahi* (2), *Wahhi* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 148 : 2, l. 32, 33, 35) // *Rääpnitse 1805 *Wahij Jahn* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 141d, l. 2); 1826 *Mikko jetzt Wahij, Iwannij jetzt Wahij* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 17, l. 6, 7) / Vööbste 1758 *Auf Halliako Matt und Sassi Laurs Land... Wahhi Ado* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 9, l. 1034). Vrd. Kei, MMg, Rõu *Vahi* k. < *vaht* : *vahi*, vrd. põlluvaht, metsavaht (vt. Pall PTK, 261, 262).

4. Mõningate ametioskust märkivate lisanimede levikut on jälginud J. Linnus.¹ Nii

¹ Vt. J. Linnus, *Lisanimi Sepa ~ Raudsepa*. ESA 13, 1967. Tallinn, 1968, lk. 103 jj.; J. Linnus, *Põhja-Eesti talupoegade lisanimedest* 18. sajandil. ESA 17, 1971. Tallinn, 1971, lk. 99 jj.

on lisanimi *Sepa* tema järgi ainuvalitsev Viru- ja Järvemaal. Hiiumaalt ja Saaremaalt on teada ainult üksikud *Sepa*-nimed. Harju- ja Läänemaal, Pärnu- ja Viljandimaal esineb nii *Sepa* kui ka *Raudsepa*. Tartumaal esineb *Sepa* ja *Raudsepa* kõige rohkem Laiusel ja Palamusel. Kui Emajõeest põhja poole on peaaegu ainuesinev *Sepa*, siis Lõuna-Tartumaal on vaid üksikuid *Sepa*-nimelisi peresid, siin on üldine *Raudsepa*.² Sama ilmneb ka Võnnu materjalist, kus on tunduvas ülekaalus *Raudsepa*, mis esineb talu- ja lisanimena 13 külas. Kõige levinumad ongi olnud just sepatööle viitavad lisanimed, millele järgnevad kangrud ja rätsepad. Hoopis harvemini on lisanimesid, mis märgivad tiserit ja õllepruuli.³ Tuleb sedagi tähele panna, et üks või teine käsitööala on lisanimena ürikutes õige mitmeti kirjutatud, kuid üldiselt on nad hästi äratuntavad.

Esitatud lõigus on vaadeldud 19 nime. Suurem osa neist esineb ürikutes esmakordselt XVIII sajandil. XVII sajandist pärineb kolm (*Möldri*, *Ratassepa*, *Raudsepa*) ja XIX sajandist kaks nime (*Kutsari*, *Tisleri*). Enamik neist nimedest on vaatlusalusel territooriumil produktiivsed, kordudes murrakuala mitmetes külades talu- ja lisanimena. Ainult ühes külas esinevad või esinesid nimed *Küti*, **Pruuli*, *Tisleri* ja **Umbleja*.

5. ***Harju**. Kõivussaare 1721 *Harjo Hans* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 69); 1758 *Auf Harrio Hans Land Mossoka Michel* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 9, l. 1041, 1042). < in. *Harjo* ~ *Harju* (Mägiste EI) resp. In. (pärit Harjust, Harjumaalt) (vt. Pall PTK, 27).

*(H)arjukese. Kõivussaare 1744 *Auf Harjo Hans Land Harrikas Hans* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 928); 1811 *Arrakese Hans* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 4, l. 20). < *harjukelne*, *-se* (pärit Harjumaalt). Tänapäeval esineb külas perekonnanimi *Arjukene*.

*Kabala. Kaagvere 1758 *Auf Poddra Micks Land Kabbala Jürri* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 9, l. 1092). Vrd. Rap *Kabala* as. LCD *Capal*, 1384 *Kappele*, 1526 *Kappel*, 1695 *Kabbala külla*; VNg *Kabala* k. LCD *Cappala*, 1557 *Kappell*, 1732 *Kabbala* (Johansen EL, 404, 405); Pil *Kabala* as. L. Kettunen (EO, 73, 74) toob Rap ja VNg *Kabalat* käsitledes tüvele võrdluseks e *kaba* 'vorstehendes Ende' ja e *kapp* : *kapa*, sm *kappa* 'Schöpfgelte, Metze' usw. (wenn die ältere Schreibweise stimmt). V. Pall (PTK, 37) arvab Pal *Kabala* t. puhul, et 1744. ja 1758. a. revisjonikirjas esinev lisanimi *Kabala* võib olla pärit vastavatest (Rap, VNg, Pil) küla nimedest ning toob võrdluseks ka Wied. Wb. *kabal*, g. *kabala* = kõlguti (am Pfluge), *kabala-vöö* 'Wickelband der Kinder'. Samale seisukohale võiks jääda käesolevagi lisanime puhul.

*Läti t. Leevi 1744 *Auf Lampi Perusk und Letti Hans Land Letti Hans* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 824); 1816 *Gesinde Letti* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 18, l. 43); 1834 *Lätti* (2) (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 149 : 2, l. 37) / ***Ahja** k. 1744 *Auf Letti Tönnis Land Peetzo Jacob* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 786); Kokeküla 1758 *Auf Letti Woitka Land Porri Jacob* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 10, l. 1133, 1134); Päkste 1744 *Letti Hans Land (wüste)* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 962). Vrd. Mar, Vig, Hel, Nõo *Läti* k.; HJn, Plt, Hls *Läti* as. < In. (vrd. Saareste EK 23, lk. 138; П. Аристэ, *Läti* 'латвийский, латышский, Латвия' в топонимии Эстонии. *Baltistica* V (1) 1969, lk. 97 jj.; Pall PTK, 130, 131).

*Petseri. Agali 1790 *Petsere Tennes* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 27, l. 4); Kõivussaare 1758 *Auf Oxi Paap u. Henno Maddis Land Petzkere Hans* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 9, l. 1042); 1816 *Petseri Jan* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 15, l. 41); ***Künnapuu** 1790 *Petsere Peter* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 27, l. 6); Vööbste 1790 *Petser Jaan* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 27, l. 5). Vrd. Ran, Se *Petseri* t. < In. (pärit Petserist).

*Poolaka. Agali 1744 *Auf Pissi Jaan und Tassa Jürri Peeps 'Land... Polacks oder 1/2 Tages Land* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 926); 1750 *Polako Iwann, Miron und Jürgen* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 10, l. 8). < *poolakas*, g. *poolaka*.

Poolakese t. Noorits-Metsküla 1713 *Polakese Jürri* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 47); 1811 *Pohlakesse Jaak* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 60, l. 21); 1826 *Pohlakesse* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 34) // Ahja-Metsküla 1811 *Pohlakesse Jürrij* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 60, l. 30);

² J. Linnus Lisanimi *Sepa* ~ *Raudsepa*, lk. 104 jj.

³ J. Linnus, Põhja-Eesti talupoegade lisanimedest 18. sajandil, lk. 100.

1826 *Pohlakesse* (2) (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 48); Akste 1816 *Pohlakesse Hans Jans S.* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 13, l. 23); 1826 *Pohlakesse* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 24). < ln., *poolake(ne)*, g. *poolakese* Jäm, Trv, Hls, Har, Rõu, Plv.

***Rakvere.** Leevi 1718 *Rakvere Mats* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 62); 1758 *Auf Kalla Hanso Tinn Land Rackwerre Peep* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 8, l. 974). < ln. (pärit Rakverest).

Rootsi t. Rookse. Revisjonides Kurista küla järgi. 1744 *Auf Korriste Reṁan Land Rotzi Mart Rotzi Reṁan* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 816); 1826 *Rotzi* (2) (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 12, l. 11) // Tamme 1718 *Rotzi Märti* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 63); 1826 *Rootzi* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 9, l. 17) / Kõnnu 1744 *Auf Rotzi Jürri Märts Land Willako Andres* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 805); *Leegu 1790 *Rotsi Rimmel* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 27, l. 3); *Poltra 1790 *Rotsi Hindrich* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 27, l. 2). Vrd. Khk, Pha, Rei, LNg, Kir, Han, Rõn *Rootsi* k.; Pst, Hls, TMr, Rõn, Kan *Rootsi* t. L. Ket-tunen (EO, 157, 160, 319) on Khn *Rootsiküla* (1540 *Rotzkull*), Kos *Rootsipere* t., Muh *Rootsivere* k. nime ühendanud etnonüümiga *rootsi*. (Vrd. ka Eisen EKirj. 22, lk. 18—28, 172, 173). Samal seisukohal on V. Pall (PTK, 208), kuid lisab, et Peipsi-äärse *Rootsi* (Kod) (*Rootsirand) puhul võiks arvesse tulla ka vn *роча* 'промысловая изба для притону в лесе' (Даль TC IV, 105).

***Russi.** Tamme 1744 *Auf Peter Jacobs Land . . . Russi Iwañ* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 895). < vn *русь* 'venelane'. Vrd. ka *русьи* 'о шерсти, масти, волосах: коричневый, свѣтлобурый, средний между чернымъ или каримъ и бѣлокуримъ' (Даль TC IV, 115).

Saarlase t. Paluküla 1782 *Saarlasse Jurri, Saarlasse Ado* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 63, l. 3); 1826 *Sarlasse* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 11, l. 8). Vrd. Krl *Saarlase* t. < *saarla/ne*, -se 'Saaremaa elanik'.

***Saksa.** Lääniste 1744 *Auf Mattis Peter und Märts Land Saxa Jürri* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 806). < *saks*, -a 'sakslane' (esinunud lisanimena, vrd. 1523 *Saxa Hans* (TT, 25); 1599 *Saxa Tomas* (P, 225)).

Soome t. Ahja-Metsküla 1805 *Some Jurrj* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 131a, l. 50). Vrd. TMr *Soome* k.; Ran, Nõo, Ote, Rõn, San, Rõu *Soome* t. < ln., mis algselt märkis tõenäoliselt päritolu. (Vt. Pall PTK, 225).

***Türgi** Kärssa 1744 *Auf Wolsin Hans Land . . . Türcki Jacob* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 787); 1758 *Auf Hasli Johans Land Turgi Rimmel* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 8, l. 927); 1811 *Türki Mik Hindrich* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 60, l. 8). Vrd. Hls, Hel, Rõu, Röp *Türgi* t. < ln., vrd. *türk* : *türgi*, VNg, VJg, Plt *turk* : *turgi* 'türklane'; Käi, Hls *türk* : *türgi* 'halb, sõnakuulmatu', Hls 'pikk ja tugev inimene', Kan 'pahane, mossis inime-ne' *tuřk*, g. *turgi* (*türk*) 'türkisch' (Wied. Wb.).

***Valga** *. Rääpnitse 1805 *Walga Jahn* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 141d, l. 3). Vrd. Röp *Valga* t. < ln. (pärit Valgast).

***Vene** t. Rasina 1805 *Wenne Peter* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 140d, l. 1); 1826 *Wenne (Pet-roff Wassili)* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 16, l. 12) / *Ahja-Kõnnu 1805 *Wene Philip Semo-nov* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 131d, l. 9); Paluküla 1744 *Auf Locko Märts Land . . . Wenne Jaan* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 959); Võnnu 1758 *Auf Suitzo Johann und Kuck-lasse Michels Land Wenne Peter* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 8, l. 977). Vrd. Jõe, Hää, Saa, Ris, Kei, Hag, Rap, Jür, Trv, Hel *Veneküla* ~ *Vene* k., 1599 *Wenne Marcus* (P, 176).

***Veniku.** Kriimani 1627 *Wennig Pap* (Russe) (DL, 123); Leevi 1744 *Auf Wenniko Heño und dito Marts Land Rautseppa Peter* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 823); Päkste 1744 *Auf Parga oder Thomas Weñicko Tõno Land Waska Hinrich* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 964). < ln., vrd. Rõu *venik* ~ *vinik*, g. *venigu* ~ *vinigu*, Lut *vinnik*, g. *vinnigu* 'vene naine'; *veñnik*, g. *veñnike* (d) 'Russin' Wied. Wb.; Har *veñik* 'pikk'; Phl *venik*, g. *venigu*, Lüg *venik*, g. *veniku* 'laisk'.

***Viru** t. Kõnnu 1716 *Wiro Jürri* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 58); 1826 *Wirro* (2) (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 36, 37); Noorits-Metsküla 1816 *Wirro Jaan Kersnas S.* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146 : 13, l. 35); 1826 *Wirro* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 7, l. 33) / Hammaste

1758 *Auf Wirro Micks Land Huicka Michel* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 8, l. 971); Kägari 1627 *Wyro Martt (Wyrlandt)* (DL, 43); Leevi 1724 *Wiro Jako Hans* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 75); Paluküla 1782 *Wirro Rein* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 63, l. 5); Viisli 1805 *Wiro Hindrig* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 131a, l. 47); Võnnu 1758 *Auf Reino Hans u. Lutsep Magnus Land Wirro Jaan* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239 : 8, l. 894); Vööbste 1744 *Auf Wirro Jaaks Land Commissari Peter* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 920). Vrd. Nis *Viru* k. LCD *Virækilæ*, 1394 *Virculle*, 1598 *Virrokull* (Johansen EL, 667); Rõu *Viru* k.; Pst, Hel, TMr, Kam, Ote, Rõn, Rõu *Viru* t. V. Pall (PTK, 278) konstateerib, et lisanimena on *Viru* tõenäoliselt märkinud selle kandja päritolu, kuid polevat ka võimatu, et lähtekohaks on olnud isikunimi (vrd. Kettunen EO, 187, 309; Palli KK 59, lk. 607). Hõimu ja maakonna nimena on *Viru* päritolu käsitletud J. Mägiste (*oi-, ei-deminutiivid läänemeresoome keelis. Läänemeresoome nominaaltuletus I. Tartu, 1928*).

Virulase t. Kärša 1811 *Wirrolasse Mert* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 60, l. 7); 1858 *Gesinde Wirrolasse* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 153 : 1, l. 15); Noorits-Metsküla 1714 *Wirrolaise Märtri* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 51) // Vana-Kastre 1805 *Wirrolasse Andres* (f. 567, nim. 1, s.-ü. 183, l. 3); 1826 *Virolasse* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147 : 8, l. 21) / *Ahja k. 1744 *Auf Lauri Reġman und dito Matz Land . . . Wirrolasse Thoma Peter* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 785); *Mets-Agali 1638 *Wirralasz Mert* (LMR, 250); Sootaga 1714 *Wirrolaise Jacob* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 52). Vrd. Har, Plv **Virulase** t. < In. (pärit Virumaalt).

6. Päritolu märkivatest 19 nimest on *Veniku ja *Viru* esimesed kirjapanekud XVII, *Soome* ja *Valga XIX, ülejäänud nimede esimesed ülestähendused aga XVIII sajandist. Võnnu alal on suurema leviga *Läti, *Petseri, *Poolakese, *Rootsi*, *Vene, *Veniku, *Viru ja *Virulase*. Teised nimed on registreeritud ainult ühest külalt.

Immigratsioonile viitavad sellised nimed, nagu *Läti, *Poolaka, *Poolakese*, *Rootsi*, *Russi, *Saksa, *Soome*, *Türgi, *Vene ja *Veniku, sisemist migratsiooni võiksid näidata *Harju, *Harjukese, *Kabala, *Petseri, *Rakvere, *Saarlase*, *Valga, *Viru, *Virulase*. Seejuures tuleb tähele panna, et *rootsi* ei tarvitse alati rootslast märkida, vaid ka Rootsi sõjaväes teeninut (ka eestlast).⁴

Hiline nimi on *Soome* (esimene kirjapanek aastast 1805) ja seepärast tuleb arvata, et tegemist on väljarännanuga mõnest teisest samanimelisest asustatud punktist Eestis.

Omapärase asjaoluna võiks esile tuua seda, et üsna suurele vene päritolu talu- ja lisanimede hulga vaatamata on etnonüüm *vene* (*venik*) nende hulgas vähe esindatud.⁵

Lühendid

A. Kasutatud kirjanduse ja allikate lühendid

- DL = Das Dorpater Land 1624—1627. Hrsg. O. Roslavlev. Wolfratshausen-Waldram, 1965.
 EK = Eesti Keel, Tartu.
 EKirj. = Eesti Kirjandus, Tartu.
 ESA = Emakeele Seltsi Aastaraamat, Tallinn.
 Johansen EL = P. Johansen, Die Estlandliste des Liber Census Daniae. Kopenhagen-Reval, 1933.
 KK = Keel ja Kirjandus, Tallinn.
 Kettunen EO = L. Kettunen, Etymologische Untersuchung über estnische Ortsnamen. Helsinki, 1955.
 LCD = Liber Census Daniae, vt. Johansen EL.
 Linnus ESA 13 = J. Linnus, Lisanimi *Sepa* ~ *Raudsepa*. ESA 13. Tallinn, 1968.
 Linnus ESA 17 = J. Linnus, Põhja-Eesti talupoegade lisanimedest 18. sajandil. — ESA 17. Tallinn, 1971.
 LMR = Liivimaa 1638. a. maarevisjon. Eesti asustusala, I. Kaguosa. ENSV Riigi Keskarhiivi Tartu Osakonna Toimetused, nr. 1 (7). Tartu, 1941.
 Must VES = M. Must, Vene-estli suhete kajastumine lõuna-estli murrete sõnavaras. Sõnaloetelu. Tallinn, 1954. (Käikiri.)

⁴ Vt. M. J. Eisen, Rootsi mälestused Eestis. «EKirj.» 1922, nr. 1, lk. 25; V. Pall, Maahanmuuton jälkiä Pohjois-Tartumaan paikannimissä. «Virittäjä» 1970, N:o 1, lk. 21.

⁵ Vt. J. Simm, Vene elemente Võnnu asulanimes. «Eesti NSV Teaduste Akadeemia Toimetised — Uhiskonnateadused» 1972, nr. 3, lk. 296.

- Mägiste EI** = J. M ä g i s t e, Eestipäraseid isikunimesid. Tartu, 1929.
P = Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Tom XIII. Infilanty. Cz. I. Wydali J. Jakubowski i J. Kordzikowski, Warszawa, 1915.
Pall PTK = V. P ä l l, Põhja-Tartumaa kohanimed I. Tallinn, 1969.
Palli KK 59 = H. P ä l l i, Eesti isikunimedest Harju- ja Järvamaal XVI sajandil. — KK 1959.
RL = Die Revision Livlands 1601. Hrsg. O. Roslavlev. Wolfratshausen-Waldram, 1967.
Saareste EK 23 = A. S a a r e s t e, 400-a. vanune keeleline leid Eestis. EK 1923.
SbGEG 27 = F. B a r o n - S t a c k e l b e r g, Das älteste Wackenbuch der Wiek (1518—1544). Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft, 1927.
TT = Tallinna turberaamat 1515—1626. Toimetanud N. Essen ja P. Johansen. Tallinna Linnaarhiivi väljaanded, nr. 9. Tallinn, 1939.
VARKA = Vanade Aktide Riiklik Keskarhiiv Moskvast.
Wied. Wb. = F. W i e d e m a n n, Ehstnisch-deutsches Wörterbuch. St.-Petersburg, 1891.

*

- Даль ТС** = Вл. Д а л ь, Толковый словарь живого великорусского языка I—IV. М., 1955.
Тупиков СДРИ = Н. М. Т у п и к о в, Словарь древне-русских личных собственных имен. С.-Петербург, 1903.

B. Muud lühendid

in.	= isikunimi	ln.	= lisanimi
k.	= küla	t.	= talu
l.	= leht		

Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Keele ja Kirjanduse Instituut

Toimetusse saabunud
19. II 1973

Я. СИММ

НАЗВАНИЯ ХУТОРОВ ВИННУСКОГО ПРИХОДА, ОБОЗНАЧАЮЩИЕ ПРОФЕССИЮ И ПРОИСХОЖДЕНИЕ КРЕСТЬЯНИНА

Резюме

В ревизских списках и вакенбухах XVII—XVIII столетий отмечено много прозваний крестьян, которые указывали на определенную профессию или источник побочного заработка, а также происхождение носителя. Во многих случаях прозвание крестьянина, вначале обозначавшее конкретное лицо, стало позднее названием хутора.

В статье рассматриваются такие названия хуторов Виннского прихода в алфавитном порядке по определенным группам. Во-первых, даны топонимы, происшедшие от прозваний, указывавших на профессию (ремесленничество): *Kangru* (ткач), *Kutsari* (кучер), *Kübarsepa (шляпник), *Küti* (охотник) и т. д. Во-вторых, рассматриваются названия хуторов, происшедшие от прозваний, обозначавших происхождение крестьянина: *Harju (выселенец из Харьюмаа), *Läti (латыш), *Petseri (выселенец из г. Печоры), *Rootsi* (швед) и т. д. Наименования, вышедшие из употребления, помечены звездочкой.

Институт языка и литературы
Академии наук Эстонской ССР

Поступила в редакцию
19/II 1973

J. SIMM

BAUERNHÖFE IN DER GEMEINDE VÖNNU, DEREN BENENNUNGEN AUF DEN BERUF UND DIE HERKUNFT DES BAUERN HINDEUTEN

Zusammenfassung

In den Revisionslisten und Wackenbüchern des 17. und 18. Jhs. finden wir eine Anzahl Beinamen von Bauern, den Beruf, den Nebenerwerb oder die Herkunft ihrer Träger bezeichnend. In vielen Fällen wurde der ursprüngliche Beiname einer bestimmten Person im weiteren zum Namen des Gehöfts.

Der Aufsatz befaßt sich mit solchen Hofnamen in der Gemeinde Võnnu. Die Namen werden nach den einzelnen Gruppen alphabetisch geordnet: erstens Ortsnamen, auf den Beruf oder die Erwerbsquelle hinweisend (*Kangru* — Webers-, *Kutsari* — Kutschers-, *Kübarsepa* — Hutmakers-, *Küti* — Jägers- usw.); zweitens Ortsnamen, die Herkunft des Bauern bezeichnend (*Harju* — Umsiedler aus Harjumaa, *Läti* — Letten-, *Petseri* — Umsiedler aus der Stadt Petschory, *Rootsi* — Schweden- usw.). Außer Gang gekommene Benennungen werden mit einem Sternchen bezeichnet.

Institut für Sprache und Literatur
der Akademie der Wissenschaften
der Estnischen SSR

Eingegangen
am 19. Febr. 1973

ARHIIVIMATERJALE * АРХИВНЫЕ МАТЕРИАЛЫ

АРХИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ О СМЕРТИ САЛАВАТА ЮЛАЕВА И КАНЗАФАРА УСАЕВА

Известно, что один из наиболее видных руководителей Крестьянской войны под предводительством Емельяна Пугачева 1773—1775 гг., башкирский народный поэт Салават Юлаев был сослан навечно на крепостные работы в г. Балтийский Порт (ныне г. Палдиски), где и находился примерно до 1800 года. Дальнейшая судьба Салавата Юлаева до последнего времени оставалась неизвестной.

Недавно в Центральном государственном историческом архиве Эстонской ССР в фонде 30 (Эстляндское губернское правление) были обнаружены документы, сообщающие даты смерти Салавата Юлаева, а также одного из активных участников Крестьянской войны Канзафара Усаева.

№ 1.

1800 г. сентября 28 — Рапорт командира Балтийско-Портской инвалидной команды майора Дитмара в Эстляндское губернское правление о времени смерти Салавата Юлаева.

Сего месяца 26-го числа помре каторжный невольник Салават Елаев (Юлаев). О чем сим донести честь имею.

Оп. 7, д. 380, л. 48.

№ 2.

1800 г. октября 2. — Рапорт командира Балтийско-Портской инвалидной команды майора Дитмара в Эстляндское губернское правление с подтверждением даты смерти Салавата Юлаева.

Находящиеся в моем ведении каторжные невольники 12-ть человек, которые и состоят благополучно. Против прежде поданной таковой же ведомости убыло. Помре сентября 26-го дня Салават Юлаев. О чем сим донести честь имею.

Там же, л. 49.